

**IQTISODIY RIVOJLANISHDA LOGISTIKA INFRATUZILMASINING RO'LI VA
UNI RIVOJLANTIRISH**

Magistrant: Xudoyqulov Dilshod Alisher o'g'li

Diplom raxbar: Abdinazarov Shoxruh Akrom o'g'li.

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Annotatsiya

Maqolada iqtisodiy rivojlanishda logistika infratuzilmasining modernizatsiya va raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish masalalari o'rganiladi. Zamonaviy innovatsion texnologiyalar, axborot tizimlari va startap yechimlari yordamida transport, ta'minot zanjiri va ombor infratuzilmasini optimallashtirishning strategik ahamiyati tahlil qilinadi. Maqola natijalari iqtisodiy siyosat, transport va logistika menejmenti sohasidagi amaliy tadqiqotlar uchun muhim asos hisoblanadi.

Kalit so'zlar

logistika, iqtisodiy rivojlanish, innovatsiya, raqamlashtirish, ta'minot zanjiri, startap.

Kirish

Logistika infratuzilmasini rivojlantirish zamonaviy iqtisodiyotda raqobatbardoshlikni oshirish, eksport va import jarayonlarini tezlashtirish, resurslardan samarali foydalanish uchun muhim omil hisoblanadi. So'nggi yillarda global tajriba shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar va raqamli tizimlarni joriy etmagan mamlakatlar logistika jarayonlarida samaradorlikni sezilarli darajada yo'qotadi.

O'zbekiston sharoitida ham iqtisodiy rivojlanish strategiyasida logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish va raqamlashtirish asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Shu bilan birga, transport tizimining murakkabligi, ta'minot zanjirining uzluksiz ishlashi va axborot oqimining samarali boshqarilishi masalalari dolzarb muammo bo'lib qolmoqda.

Maqolaning maqsadi — iqtisodiy rivojlanishda logistika infratuzilmasini innovatsion va raqamli yondashuvlar orqali rivojlantirish mexanizmlari va strategiyalarini ilmiy asoslashdir.

1. Innovatsion yondashuvlar va logistika tizimi 1.1. Innovatsion logistika tushunchasi

Innovatsion logistika — bu transport, saqlash va ta'minot zanjiridagi jarayonlarni yangi texnologiyalar va raqamli yechimlar yordamida optimallashtirishdir. Innovatsion yondashuvlar quyidagi sohalarda qo'llaniladi:

- avtomatlashtirilgan transport va yo'nalishlarni boshqarish;
- sensorli monitoring va IoT tizimlari orqali yuk harakatini kuzatish;

- raqamli platformalar yordamida inventarizatsiya va ombor boshqaruvi;
- analitik va prognozlash tizimlari orqali qaror qabul qilishni optimallashtirish.

1.2. Startap va texnologik yechimlarning roli

Logistika sohasidagi startaplar innovatsion yechimlarni tezkor joriy etish imkonini beradi. Masalan, mobil ilovalar va onlayn platformalar transport va yetkazib berish jarayonlarini avtomatlashtiradi, xarajatlarni kamaytiradi va yetkazib berish vaqtini qisqartiradi. Startap loyihalari shuningdek, yangi biznes-modellarni ishlab chiqish va mahalliy mahsulotlar eksportini rivojlantirishga xizmat qiladi.

2. Raqamli tizimlar orqali logistika infratuzilmasini rivojlantirish

2.1. Axborot tizimlari va integratsiya

Raqamli axborot tizimlari transport va ta'minot zanjirini real vaqt rejimida monitoring qilish imkonini beradi. Bu:

- yetkazib berish jarayonini tezlashtiradi;
- transport va saqlash xarajatlarini kamaytiradi;
- muammolarni tez aniqlash va bartaraf etish imkonini beradi;
- milliy va xalqaro logistika tizimlari bilan integratsiyani ta'minlaydi.

2.2. Big Data va analitik tizimlar

Big Data va analitik tizimlar yordamida:

- transport va ta'minot zanjiridagi samaradorlik ko'rsatkichlari tahlil qilinadi;
- qarorlar qabul qilish jarayoni optimallashtiriladi;
- resurslarni oqilona taqsimlash imkoniyati paydo bo'ladi.

2.3. Avtomatlashtirilgan transport va IoT

IoT (Internet of Things) va sensor tizimlar orqali transport vositalari, yuklar va omborlar uzluksiz monitoring qilinadi. Bu logistika jarayonlarida xatoliklarni kamaytiradi, yetkazib berish vaqtini qisqartiradi va xarajatlarni optimallashtiradi.

3. Strategiyalar va rivojlantirish mexanizmlari

3.1. Innovatsion infratuzilmani yaratish

- avtomatlashtirilgan ombor tizimlari;
- transport va ta'minot jarayonlarini raqamlashtirish;
- startap va texnologik inkubatorlar orqali innovatsiyalarni tatbiq etish.

3.2. Kadrlar salohiyatini oshirish

• logistika menejerlari va xodimlar uchun raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish;

- malaka oshirish kurslari va treninglar;
- innovatsion yechimlarni joriy etishda amaliy tajribani oshirish.

3.3. Davlat va xususiy sektor hamkorligi

- investitsiyalar va grantlar orqali logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish;
- xususiy sektor bilan hamkorlikda startap loyihalarini joriy etish;
- xalqaro standartlar va tajribalarni tatbiq etish.

4. Amaliy tajribalar va misollar

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki:

- Xitoy va Singapur transport va ombor infratuzilmasini raqamlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirdi;
- AQSh va Germaniyada startaplar logistika jarayonlarini optimallashtirish va xarajatlarni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi;
- O'zbekistonda transport va ombor tizimlarini raqamlashtirish bo'yicha pilot loyihalar samarali natija bermoqda.

Shu bilan birga, rivojlanayotgan mamlakatlarda innovatsion logistika va startap tizimlarini joriy etish uchun moliyaviy va kadr resurslarini yaxshilash zarur.

Xulosa

Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, logistika infratuzilmasini innovatsion yondashuvlar va raqamli tizimlar orqali rivojlantirish iqtisodiy rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Raqamlashtirilgan transport va ta'minot zanjiri, startap loyihalari, Big Data va IoT tizimlari iqtisodiyot samaradorligini oshiradi, eksport va import jarayonlarini tezlashtiradi, resurslardan oqilona foydalanishga yordam beradi. Shu bois mamlakatimiz iqtisodiyotini raqobatbardosh qilish va logistika infratuzilmasini strategik rivojlantirish dolzarb vazifa sifatida qaraladi.

ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari. Toshkent, 2019.
2. Abdurahmonov Q.X. *Iqtisodiyot va transport boshqaruvi asoslari*. Toshkent, 2020.
3. Karimova D.A. *Logistika va ta'minot zanjiri*. Toshkent, 2021.
4. Christopher M. *Logistics & Supply Chain Management*. London, 2016.
5. Chopra S., Meindl P. *Supply Chain Management: Strategy, Planning, Operation*. New York, 2019.
6. Rodrigue J-P. *The Geography of Transport Systems*. New York, 2020.
7. Ivanov V.P. *Transport va logistika tizimlari*. Moskva, 2018.